

LIBER VII.

DE CENSURIS ECCLESIASTICIS, ET DE
IRREGULARITATE.

TRACTATUS PRIMUS.

DE CENSURIS IN GENERE.

CAPUT PRIMUM.

*Quid, & quotuplex sit Censura Ecclesiastica,
& quis, & in quos possit eam conferre.*

1. *Quest. 1.* Quid est Censura Ecclesiastica? R. est poena spiritualis, & medicinalis, per quam homini baptizato, delinquenti, & contumaci aufertur usus quorundam bonorum spiritualium. Quo nomine veniunt actiones externae, & publicae, quae habent spiritualem aliquem effectum, ut sacrificium, officium Divinum, beneficium, administratio, & susceptio Sacramentorum, indulgentia, publica Ecclesiae suffragia; quia haec subsunt potestati Ecclesiae. Unde non privatur homo bonis mere internis, nec privatis, v. g. fide, caractere, gratia, nec communione SS. quae ex gratia in radice derivatur. Nec privatur bonis temporalibus, nisi aliquando minus praecipue, & secundo, v. g. humano convictu. Hinc degradatio, vel

depositio non est censura, quia licet sit poena spiritualis, non tamen medicinalis, sed perpetua, & ob peccatum, etiam emendatum potest infligi. Ita verior sententia contra paucos, & colligitur ex c. *quærenti de Verbi signif.* Nec cessatio a Divinis est censura, nec irregularitas, ut postea dicemus.

2. *Quest. 2.* Quotuplex est censura? R. dividitur 1. in excommunicationem, suspensionem, & interdictum, de quibus dicemus postea sigillatim. 2. in eam, quæ est a jure, & eam, quæ ab homine. Prima fertur per Canones, Constitutiones, vel statuta Ecclesiastica, stabili lege, ac permanente. Secunda fertur a iudice Ecclesiastico per modum mandati, vel sententiæ judicariæ, sive sit particularis, quæ certas personas, & factum aliquod singulare respicit; sive generalis, quæ nulla singularis facti, aut personæ determinatione fertur. Hinc censuræ, quas fert Episcopus in Synodo diocesana, dicuntur latæ per modum statuti, & juris, durantque post mortem Episcopi. Quæ vero extra synodum ab eo latæ sunt, vim habent, præcepti, ac sententiæ, cessantque post mortem ferentis. Ita Salm. Roncaglia, & alii.

3. Dividitur 3. in censuram *latæ* sententiæ, & *ferendæ*. 1. est ea, quam iudex, aut jus statuit ipso facto, quo quis v. g. contra legem facit, sine alia sententiâ incurrendam. 2. dicitur, quam iudex, aut jus non vult ipso facto incurri, sed per sententiâ infligi. Dum verba sunt ambigua, putanda est sententiæ ferendæ ex reg. 49. juris in 6., eo quod in

dubio circa pœnas benignior interpretatio sit facienda. Ad dignoscendum autem, utrum censura sit *latæ* sententiæ, an *ferendæ*, attendenda sunt ipsius verba, quæ si includant alterius actionem, seu ministerium, erunt *ferendæ* sententiæ: *latæ* vero, si non includant. Hinc erit sententiæ *latæ* 1. si verba sint præteriti, aut præsentis temporis v. g. *excommunicavimus*, *excommunicatus fuit*, *excommunico*, *interdictum volo*, cet. 2. si addatur ipso jure, *ipso facto*, vel *sine alia sententia* 3. si verba sint modi imperantis: *incidat in excommunicationem*, *maneat interdictus*. Quod si dicatur *excommunicetur*, *suspendatur*, cet. attendendum est, an præceptum excommunicandi alteri, v. g. Episcopo imponatur, & tunc erit *ferendæ* sententiæ; si vero absoluto modo, & imperante dicatur, erit *latæ* sententiæ, quia nullus ministerio indiget.

4. Ut plurimum autem non est nisi *ferendæ* sententiæ censura, quæ fertur sub verbis futuri temporis. Item comminatoria sub *pœna excommunicationis*, nisi aliud ex adjunctis colligatur. Pariter: *volumus excommunicari suspendi*, cet. Si autem dicatur *excommunicatus sit*, *anathema sit*, alii volunt esse *latæ*, sententiæ, alii *ferendæ*, utriusque probabiliter, nisi fiat contra hæresim, tunc enim *latæ* sententiæ censura est dicenda.

5. *Quæst.* 3. Cujusnam sit ferre censuras? *R.* 1. est de fide contra novatores, Ecclesiæ inesse potestatem ferendi censuras, quibus suos subditos bonis spiritualibus privet. Ita Conc.

Const. sess. 8. cor. 3.; & ex bullis Mart. V. & Leonis X. aperte constat. Quam consuetudinem non esse recens inventam, sed a primis Ecclesiæ sæculis usitatam, erudite probat Bened. XIV. de Synodo lib. VII. R. 2. eas ferre potest omnis, & solus Superior Ecclesiasticus, habens in foro externo jurisdictionem ex illo Matth. 16.: *quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in Cælis*: & Matth. 18. *quæcumque alligaveritis*, cet.

6. Potestas hæc alia est *ordinaria*, & convenit Papæ quoad universam Ecclesiam, & Episcopis quoad suos subditos, atque etiam Vicario generali Episcopi, quod tamen negant aliqui. Eam quoque habent Concilia non solum generalia, sed etiam Provincialia, & Capitulum Sede vacante, & pro eo Vicarius Capitularis. Pariter Generales, Provinciales, & Superiores locales Ordinum Religiosorum, uti & Capitula eorum, & Congregationes, ex concessione autem multi Archidiaconi, Decani, & Archipresbyteri. Denique omnes, qui per communem errorem cum titulo præsumpto tanquam Superiores habentur, ex l. *Barbarius*, ff. *de off. Præt.* Alia est *delegata*, eaque convenit iis, quibus committitur ad habente ordinariam potestatem, cujus morte expirat, nisi causa a delegato jam fuerit incepta, etiam per solam citationem ex c. *gratum de off. deleg.* Delegatus autem non potest hanc potestatem alteri delegare, nisi sit a Pontifice delegatus ex c. 3. *de Off. Deleg.*

7. Hinc non possunt ferre censuram potes-

tate ordinaria Parochi, ut docet D. Th. quia per consuetudinem est eis abrogata potestas, illis concessa ex jure communi. 2. laici, cum non sint in Ecclesiastico ordine constituti; ex Papæ tamen dispensatione id possunt, ut fert communis sententia. 3. fœminæ, etiam Abbatissæ, & quidem nec ex delegatione R. Pontificis, cum potestas claviu non possit mulieribus committi. Ita D. Th. Salm. & alii contra aliquos. 4. non baptizati, cum ii, qui in Ecclesia non sunt, nequeant exercere Ecclesiasticam potestatem, neque ordinariam, neque delegatam. 5. neque amentes, & ratione carentes, censura enim non habet vim nisi juxta intentionem ferentis illam, ut constat ex *c. cum voluntate de sent. Excomm.* Denique neque ille qui jurisdictionem habet impeditam, ut excommunicatus, suspensus, hæreticus, aut schismaticus. Imo censuram ferens debet libere agere, & non coacte ex *c. cum volunt.* quamvis si ex metu gravi lata sit, valida est ex communi sententia.

8. *Quest. 4.* In quos potest ferri censura? R. in omnes, & solos subditos Ecclesiasticæ potestati. Hinc censura ligari nequeunt 1. non baptizati, etiamsi sint catechumeni, quia non subjacent jurisdictioni Ecclesiæ; bene vero hæretici, apostatæ, & schismatici, qui per baptismum in Ecclesiam sunt ingressi. 2. nec mortui, qui si aliquando excommunicari dicuntur, id non ita est intelligendum, ut de novo ligentur, sed tantum declaratur eos, dum in vivis erant, fuisse excommunicatos, ac vi-

vis prohibetur, ne pro ipsis orent, eos sepeliant, cet. Pariter dicuntur absolvi, dum sepultura, & publicæ orationes pro eis permittuntur. 3. perpetuo amentes, quia non sunt capaces culpæ; adeoque nec pœnæ; sed ii, qui ad tempus mente carent, sicut & ebrii, & dormientes; ligantur censuris, quibus causam dederint, quo tempore erant rationis compotes. 9. Quod attinet ad impuberes, dolii capaces, illi certe ligari possunt censura, si ea feratur per modum præcepti, ut nemo negat; secus vero, si feratur per modum sententiæ, cum sese in judicio defendere non valeant nisi ægerrius. Ita multi TT. quibus tamen repugnant alii cum Suario, eo quod se defendere possint per alium. Illud tamen est certum, ab impubere non subiri censura a jure, vel ab homine, nisi contra exprimat in lege, ut exprimitur in probatione de ingressu puerorum in monasteria Monialium, & de Clericorum percussione.

10. Censura quarto non ligantur ii, qui subditi non sunt: unde Papa nequit excommunicari nisi a Conc. Generali, si incidat in hæresim; ex *c. si Papa d. 40.* Nec Episcopi, nisi a R. Pontifice, aut a jure, cum de ipsis expressa mentio fiat; quod tamen aliqui solum intelligunt de suspensione, & interdictio; sed non de excommunicatione, cui subjacere volunt Episcopos, etiamsi in lege nulla de ipsis fiat mentio. Reges autem, & Reginæ, quamvis subditi sint Episcopis in spiritualibus, jure tamen novo non possunt ligari

censuris, nisi a R. Pontifice, ut ait S. Antoninus, cui alii multi subscribunt. Neque Episcopi possunt censuris afficere non subditos; imo neque subditos in aliena diocesi, cum nequeant jurisdictionem exercere extra propriam diocesim. Excipiuntur aliqui casus, puta manifesta contumaciæ, vel causæ jam cognitæ in propria diocesi, vel si censura fertur per modum præcepti, vel Episcopo loci consentiente. Constat ex c. *Clemens quavis*. Absolvere autem Episcopus a censuris potest subditum extra propriam diocesim existentem, modo id fiat sine strepitu judicii. Excipiunt etiam multi casus, in quo subditus delictum commiserit in propria diocesi; aliter reus puniri non posset.

11. *Quæst. 5.* Quas ob causas ferri possit censura? R. cum omnis censura pœna sit gravissima, sine gravi causa imponi non potest. Itaque invalida est censura, quæ ob levem culpam injungatur, ut colligitur ex Trid. Sess. 25. c. 3. de *reform.* Sed materia in se levis ex adjunctis potest gravis evadere, adeoque digna præcepto, & censuris. Sic levis Clerici percussio censetur res gravis, attentata reverentia debita statui Clericali. Sic etiam Prælatus potest sub gravi pœna cogere Clericos, ut supplicationibus assistant, ut ne comam nutriant, & similia, quæ licet in se levia, gravia tamen sunt in ordine ad finem intentum. Cum dubitatur autem de materiæ gravitate, valida est censura, quia possidet Superioris potestas. Levis suspensio, vel interdictum ad breve tempus, privans aliquo tantum usu sacrorum im-

poni potest pro levi culpa; sed non ad omnem usum, vel ad longum tempus. Suar. d. 4. S. 4. n. 2.

12. Non potest ferri censura, nisi peccatum sit grave, vel in se, vel ratione scandali, vel ratione finis intenti, & quidem conjunctum cum contumacia. Debet quoque esse externum, nec satis est, quod ex prava intentione fiat grave, nisi actio quoad substantiam exterius sit mortalis. Unde qui leviter percutit Clericum, etsi cum animo graviter percutiendi non incurrit censuram. Imo actus peccati in suo genere debet esse perfectus, & consummatus, nisi aliud expriment verba legis. Quare dum excommunicatur homicida, non ideo excommunicatur consulens, vel mandans homicidium; quod si etiam in mandantes lata sit censura, ea non comprehendit mandantes, effectum non secuto. Utrum autem censuram incurras, si dubites, an tuum mandatum influxerit, an non? Negant Salmant.; sed affirmant La-Croix cum Sanctio: utrumque est probabile.

13. *Quæst. 6.* Quænam excusent a censura? R. ea omnia, quæ excusant a peccato mortali, scilicet, parvitas materiæ, impotentia legem implendi, defectus deliberationis, & advertentiæ, & ignorantia invincibilis, sive juris, sive facti. Itaque ignorans aliquid esse prohibitum jure Divino, vel Ecclesiastico, censuræ non subjacet; pariter ignorans illud esse veritum sub censura, quia deest contumacia, & contemptus. Excusat etiam ignorantia invincibilis, sive antecedat, sive comitetur delictum; hinc occidens eum, quem nescit esse Cleri-

cum, non incurrit censuram, quamvis esset eum quoque occisurus, si scivisset; ille enim animus non influit in Clerici occisionem. Si quis tamen dicat: *volo hunc hominem occidere, etiam si sit Clericus*, & revera Clericum interficiat, excommunicationem non effugiet.

14. Sed a censura non excusat ignorantia affecta, ut docent multi cum Suario, quamvis alii contrarium doceant, excepto casu occisionis Clerici. Excusatur autem qui legem transgreditur ex gravi metu, quamvis a culpa sæpe non excusetur. Notandum est autem censuram non incurri, ubi non intercedit violatio legis Ecclesiasticæ, etiamsi violetur lex naturalis, vel Divina. Nec ferri potest censura ab homine ob peccatum præteritum, nisi illud forte respiciat futurum ratione scandali, vel restitutionis non factæ, vel perseverantiæ in peccato post monitionem. Ita S. Th. & cum eo Suar. & communis, eo quod desit contumacia. Quod si aliquando quis ob culpam præteritam, & forte sine culpa, sed justa de causa arceatur ab aliorum consortio, altari, communionem, cet. ea proprie non est censura, quamvis late dicatur etiam in jure excommunicatio, vel suspensio. Pro crimine autem futuro nequit Episcopus per sententiam ferre censuram ex c. *Romana de sent. Excomm.* quamvis probabile sit id fieri aliquando posse, si adsit justa causa; atque ita usu receptum est.

15. *Quæst. 2.* An censura sine monitione sit valida? R. 1. Censura, quæ fertur a jure vel per sententiam generalem, vel etiam specia-

le respectu actionis futuræ, non indiget monitione, cum lex ipsa, vel sententia per sese satis admoneat. Pariter monitio prævia non requiritur in suspensione, vel interdicto particulari (secus in generali) cum non feruntur per modum censure, sed meræ pœnæ ad punitionem peccati præteriti, ex c. *tum litteris 33. de testibus*. Idem dico de sententia, qua declaratur tantum censuram esse incursum, dum evidenter constat delictum esse commissum, cui censura est annexa.

16. R. 2. Cum censura fertur ab homine per sententiam particularem, ad ejus valorem requiritur prævia monitio canonica, id est tria juxta præscripta Canonum. Etsi aliquando ex justa causa sufficiat una, tribus æquivalens, v. g. *monito te semel pro tribus vicibus*. Requiritur etiam, ut monitio scripto recitetur, ut causa censure exprimat, ut reo petenti exemplum scripturæ intra mensem tradatur; alioquin iudex ipse suspenditur a divinis. Constat ex c. *reprehensibilis de appellatione*; & ex c. *statuimus de sent. Excomm.* Probatur autem ex Matt. 18. *si Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam Ethnicus*. Quæ verba demonstrant, Ecclesiam non habere potestatem ferendi censuras, nisi contra contumaces. Atque hinc docet communior sententia DD. eam monitionem præmittendam esse non solum ex præcepto Ecclesiæ, sed ex essentia ipsius censure; quamvis non improbabilis sit doctrina Suarii, & aliorum, qui putant Ecclesiam ex plenitudine potestatis posse censuras ferre, nulla monitione præmissa, idque non-

nullis exemplis confirmant. V. Cont. Tournelyi.

17 Quod ad monitionem canonicam spectat, notandum est præterea: 1. pro unaquaque monitione requiri spatium saltem duorum dierum, adeoque si una pro tribus monitis adhibeatur, assignandum est spatium sex dierum, ut quis reus contumax dicatur. Verum urgente causa spatium illud ad unum diem, vel si oporteat, ad brevius tempus redigi potest. 2. monitio faciendâ est ab ipso iudice, vel ab alio ipsius nomine, & quidem in scriptis; nisi ob bonum commune expediât fieri oratenus, sed ita ut in foro probari possit, ex *c. Vener. de sent. Exc.* 3. si censura ferenda sit contra plures generatim, sufficit, ut monitio in Ecclesiâ fiat coram populo: si interdictum feratur contra Communitatem, satis est eos moneri, ob quorum culpam fertur. Quod si censura in particularem personam feratur, ipsa nominatim est monendâ. Aliquando tamen monitio contra ipsam fieri potest in Ecclesiâ, vel alio publico loco; scilicet cum reus absconditur, aut fraude impedit monitionem: dolus autem constare debet testibus, aut manifestis indicis. Item cum reus semel est personaliter citatus, aliâ citationes fieri possunt domi, in Ecclesiâ, vel tribunali ex *Clem. 3. de Elect.* Alia de ratione ferendi censuras vide apud auctorem.

18. *Quæst. 8.* Quando invalida sit censura ex defectu justæ causæ? R. si causa nec in se justa sit, nec secundum allegata fori externi subsistat; imo si causa alioqui sit justa, sed juridice probari nequeat. Quod si re ipsa cri-

men non subsistat, juridice tamen probetur, adeoque titulum præsumptum habeat iudex, probabilius non ligat in foro conscientiæ, quamvis in foro externo servari debeat ad vitandum scandalum. Cum vero dubitatur, utrum censura fuerit justa, necne? judicandum est fuisse justam, quia in dubio possidet iudicis potestas. Ita Suarius, Vazquius, & alii contra paucos alios. Imo etsi reus pro se opinionem habet probabilem, tenetur parere iudici præcipienti sub censura, v. g. solutionem pecuniæ; alias lites nunquam finirentur.

CAPUT II.

De absoluteione a censuris.

19. *Quæst. 1.* Quis potest absolvere a censuris latis a jure? R. certum est ab eis posse absolvere Episcopum, vel proprium Sacerdotem, si non sint reservatæ, ut constat ex *c. nuper de sent. Excomm.* Idem possunt Capitulum, Sede vacante, Prælati Religiosorum Ordinum, & omnes, qui gaudent jurisdictione quasi Episcopali. An autem ab eis possint absolvere & parochi, & alii Confessarii quicumque? negant aliqui cum S. Anton. eo quod requiratur jurisdictionis in foro externo, qua carent isti. Affirmat tamen sententia communis cum S. Th. *suppl. q. 24. a. 2.* ubi ait: *Si excommunicatio sit major, aut est lata a iudice, & sic ille, qui tu- lit, vel ejus Superior potest absolvere; vel est lata a jure, & tunc Episcopus, vel etiam Sacerdos*